

אין לגביה משה כו'. ומקשים המפרשים, איך תלוי קשית הגמרא ברבי חנינא, ולמה לא על הפסוק גופא. * ונראה, בודאי הקשיא היא על הפסוק, אלא שעל הכתוב עצמו הייתי אומר שאין הקשיא גדולה כל כך, כי נותנין לו סיעתא דשמיא לבוא אל היראה, ואם כן היא מילתא זוטרתא כיון שהיא בידי שמים לסייע לכל אדם. אלא שרבי חנינא אומר שאין זה בידי שמים, פרוש שצריך האדם להתעורר בעצמו לבוא אל היראה בלי שום סיוע, ואז מקשה שפיר אטו יראה כו'.

היוצא לנו מזה, שצריך האדם להזדרז מתניו אל היראה תמיד שלא ישכח, כי אין לו סיוע. וזהו גם כן פרוש הפסוק 'ועתה כו' שאל מעמד, פרוש נעשית 'שאל' על היראה, כמו השואל החיב באונסין (ב"מ צג), כן אתה צריך להשגיח תמיד שלא תאבד ממך היראה בשום פנים אף באנס. * וזהו כל המצוה אשר אנכי מצוה כו', פרוש עקר המצוה היא שתשרה בתוכה היראה הנקראת אנכי, פרוש ממני, שתראה שתהיה שכינת שורה במצוה ההיא על ידי היראה, וק"ל:

פרשת ראה

ראה אנכי נתן לפניכם כו' (יא כו). כבר דקדקו קמאי (ראה בעל הטורים), דפתח בלשון יחיד ראה, * ולפניכם הוא לשון רבים. * ונראה לפרש, בצרוף הפסוק (תהלים קלז) 'לעשה אורים גדלים כי לעולם חסדו', * דהנה השני האורות הם אהבה יראה, * והם היו שניהם גדולים כאחד, דיש יראת רוממות. והנה כשאמרה הלבנה אי אפשר לשני מלכים כו' (חולין ס:), היתה כוננתה שתעלה במדרגה, או היא או החמה, ולא שימעיט מדרגת אחד חלילה. * והשם יתברך ברוך הוא ראה שזה בלתי אפשרי,

מחמת הרשעים שצריך ליראם ביראת הענש, ואמר לה לך המעיטי עצמך, והיינו יראה קטנה תחלה, יראת הענש.

ובאמת איתא באור של ז' ימי בראשית (חגיגה יב). ראה שאין כדאי כו' וגנזו לצדיקים לעתיד לבוא. דאנו אומרים יוצר אור ובורא חשך, והיה לו לומר יצר אור כו' לשון עבר, ולא לשון הווה. אלא האמת הוא שהשם יתברך ברב רחמיו יוצר אור תמיד, דהיינו הצדיק ההולך בדרך השם באמת ובתמים אליו נראה ונגלה אור

הגנוז, ובכל יום ויום שהצדיק הולך במדרגה יותר נתגלה לו האור יותר. * וזהו ראה שאין כדאי בו' וגנו לצדיקים לעתיד לבוא, רצה לומר שהצדיקים עתידים להיות לבוא אל האור הזה הגנוז שנתגלה אליהם. וזהו 'לעשה אורים גדלים' גם כן לשון הונה. *

והנה יראת הענש יכול להיות לאדם אף שאין רואה הדבר המיראו, רק באומרים לו למשל אל תלך אל המקום הזה ששם הוא דבר הממית והמזיק, הוא מתירא ואינו הולך. * אבל אהבה בלתי אפשרי להיות לאדם כי אם בראותו הדבר הנאהב, * וכל זמן שאין רואה בעיניו אין לו רק השתוקקות לראות. * ואהבה הוא האחדות, ולכן אהבה בגימטריא אחד. * והנה בהיות האדם במדרגה זו באחדות, צריך שמירה תמיד ולהחזיק עצמו שעדין אינו במדרגה זו. * ונמצא שרש הדבר אהבה נקרא בשם ראה, כנ"ל שאין אהבה נגמרת אלא בראה.

וזהו ראה, פרוש כשאתה במדרגת אהבה הנקרא בשם ראה. אנכי נתן לפניכם, רצה לומר עדין צריך להחזיק עצמך שאינך במדרגת אחדות גמור, רק לפניכם שהוא לשון רבים, ועדין אתה כשאר בני אדם. כי אם היום ברב וקללה, רצה לומר תחזיק עצמך כאלו התחלת היום להרגיל עצמך במדרגת אהבה ויראה. ברב רמז לאהבה, וקללה רמז ליראה, דהיינו רצועה לאלקאה (תקו"ז תיקון ל"ג עז).

את הברכה אשר תשמעון בו' (פסוק כז), יש לפרש על פי המשל, אדם שהיה בו איזה חלשה רחמנא ליצלן ונתרפא ממנה, אזי בכל עת ורגע הוא מעיז ושומע אם חלילה החלשה הזאת מתעורר בו. כן הנמשל בכל אדם צריך בכל עת ורגע לשמע בעצמו, ולעין אם הוא יוצא ידי חובתו בעשיית מצות ה', אם אין מתעורר בו חס ושלום איזה דבר שאינו הגון. וזהו את הברכה אשר תשמעון, רצה לומר זה הוא ברכה לאדם אשר תשמעון אל בו', כנ"ל שתשמעו ותעינו תמיד אף בעשותכם מצוותיו יתברך שמו אם אין אתם מחסרים בהם. והקללה אם לא תשמעו, רצה לומר אם לא תשגיחו על עצמכם כנ"ל. לכן צריך האדם להסתכל תמיד ולהשגיח על עצמו בכל עת, שזה יהיה ברכה לו ולזרעו עד עולם, וק"ל:

או יאמר ראה אנכי נתן לפניכם ברכה בו'. ונקדים לפרש פסוק (תהלים קמה ז) 'זכר רב טובך יביעו בו'. דכבר כתבנו מזה פעמים הרבה, שהצדיק הוא מעורר רחמים תמיד על ידי תורתו הקדושה שעוסק בה לשמה, ועל ידי מצוותיו יתברך שמו, ועל ידי השבחים והשירות שמרגן ומשבח להבורא ברוך הוא יתעלה, שאתערותא דלתתא הוא אתערותא דלעילא. והוא דאמרינן בגמרא (ראה זוהר פר' פינחס רמז:) אין טפה יורדות מלמעלה אלא אם שני טפות עולות מלמטה. וזהו 'זכר רב טובך יביעו', מלשון 'מים תבועה אש' (ישעיה סד

(א), כְּשֹׁפְכִין מִים עַל אֵשׁ הַמַּיִם מִבְּעֶבְעִין. וְזֶהוּ 'זָכַר רַב טוֹבָה', פְּרוּשׁ שִׁיזְכֹּר רַב טוֹבָה לְהַשְׁפִּיעַ לְעוֹלָם, 'יְבִיעוּ', רָצָה לֹאמַר לְזֶה צָרִיךְ אֶתְעַרְוֹתָא דְלִתְמָא, וְהוּא כְּמִשַּׁל הַמַּיִם שֶׁמִּבְּעֶבְעִים וְעוֹלִים ב' טָפוֹת מִלְמָטָה, כֵּן הַצִּדִּיקִים מִבְּעֶבְעִים קִדְשָׁתָם וְאֶתְעַרְוֹתָם דְלִתְמָא כְּפִי יְכַלְתָּם, וְהָשֵׁם יִתְבָּרֵךְ מִשְׁפִּיעַ לְעוֹלָם רַב טוֹב וְרַחֲמִים גְּדוֹלוֹת. * וְמָה הוּא אֶתְעַרְוֹתָם דְלִתְמָא, וְאָמַר 'צִדְקָתְךָ יִרְגְּנוּ', רָצָה לֹאמַר עַל יְדֵי צִדֵּק וְחֶסֶד שְׁעוֹשִׁים, וְשִׁיר וְשִׁבַּח שְׁנוֹתָנִים לוֹ יִתְבָּרֵךְ, וְעַל יְדֵי זֶה נִמְתָּקִים הַדִּינִים.

אָךְ גַּם זֹאת צָרִיךְ הַצִּדִּיק לְעוֹרֵר הַגְּבוּרוֹת וְהַדִּינִים עַל הָאֲמוֹת, וְזֶהוּ 'כְּבוֹד מִלְכוּתְךָ יֵאמְרוּ' (תהלים שם פסוק יא), פְּרוּשׁ הַצִּדִּיקִים עַל יְדֵי מַעֲשֵׂיהֶם הַטּוֹבִים כִּנ"ל מְמַשִּׁיכִים אֶת הַבּוֹרָא בְּרוּךְ הוּא לְעוֹלָמוֹת, לַעֲשׂוֹתוֹ מִלְכוּת בְּחֶסֶד וְרַחֲמִים. * וְזֶהוּ 'יֵאמְרוּ' דְּהֵינּוּ אֲמִירָה רַכָּה. * 'וּגְבוּרָתְךָ יִדְבְּרוּ', רָצָה לֹאמַר וְהַגְּבוּרוֹת הַקָּשִׁים, דְּבוּר הוּא לְשׁוֹן קָשָׁה (מכות יא), צָרִיכִין גַּם כֵּן לְמַעַן 'לְהוֹדִיעַ לְבָנֵי הָאָדָם גְּבוּרָתוֹ' (שם פסוק יב), דְּבָנֵי הָאָדָם הֵם הָאֲמוֹת, כְּדֹאִיתָא בְּתוֹסָפוֹת בְּעִבּוּדָה זָרָה (ג. ד"ה כהנים) הַחֲלוּק שְׂבִין אָדָם לְהָאָדָם, דִּישְׂרָאֵל נִקְרָא אָדָם וְהָאֲמוֹת נִקְרָא הָאָדָם.

וְזֶהוּ רֵאָה כִּנ"ל, רָמַז לְהַצִּדִּיקִים שֶׁהֵם בְּמַדְרַגַּת אֶהְיָה הַנִּקְרָא בְּשֵׁם רֵאָה כִּנ"ל. * אֲנֹכִי נָתַן לְפָנֵיכֶם בְּרָכָה וּקְלָלָה, דְּהֵינּוּ הַקְלָלָה עַל הָאֲמוֹת, * וְהַבְּרָכָה הֵינּוּ הַרְחָמִים עַל יִשְׂרָאֵל, כֹּל זֶה יְהִי מְסוּר

בְּיָדְכֶם שְׂאֵתָם בְּצִדְקוֹתֵיכֶם תַּפְעֲלוּ הַכֹּל, וְק"ל: *

עֲשֹׂר תַעֲשֶׂה אֶת כָּל תְּבוּאוֹת זֶרְעֶךָ כו' (יד כב). נִרְאֶה לְפָרֵשׁ, עַל דְּרָךְ שְׂאֵמַר הַתָּנָא (אבות פ"ד מ"ב) שֶׁכָּר מִצְוָה מִצְוָה. וְזֶהוּ הַפְּרוּשׁ עֲשֹׂר תַעֲשֶׂה, כְּשֶׁתִּתֵּן מִעֵשֶׂר פַּעַם אֶחָד, תִּזְכֶּה עוֹד לַעֲשׂוֹר. אֶת כָּל תְּבוּאוֹת זֶרְעֶךָ חֵיצָא חֲשִׁדָּה שְׁנָה שְׁנָה, רָצָה לֹאמַר גַּם תִּזְכֶּה שְׁכָל תְּבוּאוֹת זֶרְעֶךָ שֶׁהוֹצִיאָה הַשְּׂדֵה בְּשָׁנָה הָעֶבְרָה, תִּהְיֶה לְשָׁנָה הַבָּאָה הַבְּרָכָה בְּשָׁנָה, שִׁיעֲלָה הַמַּעֲשֵׂר כְּמוֹ כָּל הַתְּבוּאָה שֶׁל שְׁנָה הָעֶבְרָה. * וְכֵן כָּל שְׁנָה וְשְׁנָה. וְזֶהוּ תַעֲשֹׂר אֶת כָּל כו' שְׁנָה שְׁנָה:

או יֵאמַר עֲשֹׂר תַעֲשֶׂה. * דְּהֵנָּה יָדוּעַ שְׁכָל מִצְוָה וּמִצְוָה צָרִיךְ הָאָדָם לְהַכְנִיסָהּ לַעֲשֹׂר, שְׁכָל הָעוֹלָמוֹת כְּלוּלִים מִעֵשֶׂר, וְכֵמוֹ כֵּן צָרִיךְ לְהִיּוֹת עֲשִׂיוֹת הַמִּצְוָה. וְכָל פַּעַם שֶׁמַּעֲלָה אֶת הַמִּצְוָה לְעוֹלָם עֲלִיּוֹן הֵיוֹתָ גְבוּרָה, גַּם שֵׁם הוּא כְּלוּל מִעֵשֶׂר כִּידוּעַ. * וְזֶהוּ עֲשֹׂר תַעֲשֶׂה, רָצָה לֹאמַר שֶׁתִּרְאֶה כָּל הַמִּצְוֹת לְכוּלָּלָם בְּעֵשֶׂר בְּכָל עוֹלָם וְעוֹלָם שֶׁתַּעֲלֶה אוֹתָהּ. אֶת כָּל תְּבוּאוֹת זֶרְעֶךָ הֵינּוּ הַמִּצְוֹת הַנִּקְרָאִים זֶרַע וְתְבוּאוֹת. *

וְזֶהוּ 'בְּבִקְרֵי זֶרַע זֶרְעֶךָ כו' (קהלת יא ו), רָצָה לֹאמַר 'בְּבִקְרֵי' כְּשֶׁתִּהְיֶה בְּבִהֲרִיּוֹת וּבְקִדְשָׁה הַמֵּאִיר לָךְ בְּבִקְרֵי אֶהְיָה וּבְבִקּוֹת הַבּוֹרָא בְּרוּךְ הוּא, * אִז 'זֶרַע זֶרְעֶךָ', תִּתְאֲמָץ לַעֲשׂוֹת מִצְוֹת הַרְבֵּה. * 'וְלַעֲרֹב', רָצָה לֹאמַר גַּם אִם חָלִילָה יְהִי לָךְ עֲרֹב וְלִילָה, שְׂאִין לָךְ בְּהִירוֹת וּקִדְשָׁה וּבְבִקּוֹת, אֵף עַל פִּי כֵן

'אל תנח ירך', אל תתיאש ותתאמץ לעשות מצוותיו יתברך שמו: *

ונחזור לענייננו, את כל תבואת בו' היצא השדה, פרוש כל המצוות היוצאים בהשדה העליונה, הוא שדה תפוחים, ששם הוא שרש המצוות, וריח הטוב העולה מהמצוות שם הוא. * וזה שאמר יצחק אבינו עליו השלום 'ראה ריח בני כריח השדה אשר ברכו השם' (בראשית כו כז), רצה לומר שאני רואה שהריח הטוב למטה כמו ריח העליון חקל תפוחים. שנה שנה, רצה לומר שכל מצוה ומצוה עולה אל עולם המיוחד לה. * שנה בגימטריא ספירה. *

ואכלת לפני ה' אלקיך (פסוק כג), דהנה אנו אומרים 'ברוך אתה ה' אלהינו', היינו שמתחלה אנו אומרים שהוא אלקינו, ואחר כך אנו ממשיכים את הבורא ברוך הוא לעולם הנקרא בשם מלכות, ולשכן את שמו יתברך * במקום אשר יבחר בו, וזהו שאומרים מלך העולם. * וזהו ואכלת, דעשית המצוה נקרא אכילה, שהוא התענוג והדבקות. * לפני ה' אלקיך כנ"ל שהוא אלקינו. * במקום אשר יבחר לשכן שמו שם, פרוש ואחר כך תבון לפעל להמשיך ולשכן את שמו יתברך בהיכל קדשו, כנ"ל שהוא מלך העולם. מעשר דגנה בו' למען תלמד ליראה בו' כל הימים, פרוש על דרך שכתבתי לעיל (ריש הפרשה) שגם בעשותך כל מצוות ה' תחזיק עצמך שעתה התחלת להרגיל עצמך ביראת השם, ככה תעשה כל הימים:

וכי ירבה ממך הדרך (פסוק כד). רצה לומר, אבל אם יהיה דרכי השם רב וגדול בעיניך, באמריך כי לא תוכל שאתו, שבלתי אפשרי לעמס עליך המשא הזאת. * כי ירחק ממך המקום אשר יבחר לשכן שמו שם, רצה לומר שיהיה רחוק בעיניך שתוכל לפעל כנ"ל, שישכן השם יתברך ברוך הוא בעולמו במלכותו. * תדע הסבה שהביאך לחשב זאת, הוא מחמת * כי יברכה ה' בממונה ובכל טובך. * ונתתה בכסף (פסוק כה) רצה לומר, ולא נתת כל מחשבותיך רק בממונה.

ואמר הכתוב זאת העצה, וצרת הכסף, דאיתא בגמרא (ברכות מז:) אין מחללין מעשר שני על אסימון, אלא על כסף שיש בו צורה. וזהו 'וצרת הכסף' שתעשה צורה קדושה על הכסף, * בדרך אשר ברשותך, והלכת אל המקום בו', רצה לומר ותלך עם ממונה בדרך השם אשר יבחר ה' בו. * ונתת הכסף בכל אשר תאווה נפשך (פסוק כו) פרוש, שתעשה עם ממונה דברים שהנפש מתאוה, ולא הגוף העכור החומד ומתאוה לתענוגי והבלי עולם, אלא תרבה בצדקה כפי יכולתך 'ונחטאך בצדקה פרק' (דניאל ד כד). בבקר ובצאן בו', רצה לומר רמז שתרבה בצדקה לכל, הן לפשוטי עם, והן לצאן הוא צאן קדשים. רמז לתלמידי חכמים, על דרך שאמרו חז"ל (יומא עא.) הרוצה לנסך יין על גבי המזבח, ימלא גרונו של תלמידי חכמים יין. * ובכל אשר תשאלך נפשך, רצה לומר וכן בכל

דָּבָר תִּרְאֶה שְׁלֹא יִהְיֶה שׁוֹם תִּאֲוָה חִיצוֹנִית, רק מה שִׁישְׁאֲלֶךָ נִפְשֶׁךָ. * אֲזִי וְאֶכְלֶתָ לִפְנֵי ה' כו', תִּזְכֶּה לַעֲשׂוֹת מִצְוֹת ה' כָּכָל הַצְדִּיקִים כִּנ"ל, וְק"ל: *

או יֹאמֶר עֲשֵׂר תַעֲשֶׂר בּו'. דִּהְיָה צָרִיךְ הָאָדָם לַעֲבֹד אֶת הַבּוֹרָא בְּרוּךְ הוּא בְּמַעֲשֵׂה וּבְמַחֲשָׁבָה, דִּהְיִינוּ בְּכָל מִצְוָה וּמִצְוָה שְׁעוֹשֶׂה צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת הַמַּעֲשֵׂה בַקִּדְשָׁה עִם הַמַּחֲשָׁבָה. * וְהוּא עֲשֵׂר תַעֲשֶׂר, רִמְזוּ לְהַקְדֵּשׁה (תקו"ז תיקון י"ח לה): צָרִיכָה לִהְיוֹת כָּפוּל בְּשֵׁנֵי אַפְּנִים, דִּהְיִינוּ בְּמַעֲשֵׂה וּבְמַחֲשָׁבָה. * אֵת כָּל תְּבוּאוֹת זֶרַעַךְ רִמְזוּ לְכָל כָּלְלוֹת הַמִּצְוֹת נִקְרָאִים תְּבוּאוֹת. * זֶרַעַךְ, פָּרוּשׁ לְפִי הַזְרִיעָה שְׁלֶךְ, כַּמֶּשֶׁל מִי שֶׁזֹּרַעַ תְּבוּאָה נִקְיָה בְּלִי פְסֻלָּת, אֲזִי מִצְמִיחַ גַּם כֵּן תְּבוּאָה נִקְיָה, * וּמִי שֶׁזֹּרַעַ תְּבוּאָה מְעֻרְבָת עִם פְּסֻלָּת, אֲזִי עוֹלָה וּמִצְמִיחַ גַּם כֵּן הַתְּבוּאָה מְעֻרְבָת עִם פְּסֻלָּת. כֵּן בְּמִצְוֹת הָאָדָם אֲשֶׁר עוֹשֶׂה, יֵשׁ שְׁעוֹשֶׂה בְּלִי שׁוֹם תַּעֲרֻכַת סִיג וּפְסֻלָּת, * וְיֵשׁ שְׁעוֹשֶׂה הַמִּצְוָה בְּתַעֲרֻכַת, כָּל אֶחָד לְפִי בְּחִינָתוֹ. וְאָמַר הַכְּתוּב, שְׁצַרִיךְ אֶתָּה לַעֲשׂוֹת בַּקִּדְשָׁה כָּל תְּבוּאוֹת זֶרַעַךְ בְּמַעֲשֵׂה וּבְמַחֲשָׁבָה כִּנ"ל. * חֵיצָא הַשָּׂדֶה, רָצָה לֹאמַר שֶׁהַמִּצְוָה יוֹצֵאת וְעוֹלָה אֶל הַשָּׂדֶה הָעֲלִיוֹנָה, הוּא שְׂדֵה תַפְּנוּחִים כִּידוּעַ. שְׁנָה שְׁנָה רִמְזוּ שְׁכָל שְׁנָה וְשְׁנָה צָרִיךְ הָאָדָם לַעֲבֹד הַבּוֹרָא בְּרוּךְ הוּא בְּבַחֲיָנָה יִתְרָה בְּהַתְּגַבְּרוּת קִדְשָׁה: *

או יֹאמֶר חֵיצָא הַשָּׂדֶה שְׁנָה שְׁנָה. רִמְזוּ שְׁפּוּעַל עַל יְדֵי הַמִּצְוָה שֶׁהִשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יוֹצֵא מֵעוֹלָמוֹ הָעֲלִיוֹן אֶל הָעוֹלָמוֹת הַתַּחְתּוֹנִים

הַנִּקְרָאִים שְׁנָה, וְגַם הָאָדָם מַעֲלֶה אֶת נִשְׁמָתוֹ לְמַעְלָה. * וְזֶהוּ שְׁנָה שְׁנָה כָּפוּל. * וּמִלְמַד אוֹתָנוּ הַכְּתוּב דְּרָכֵי הַשֵּׁם שְׁנִלֶּךְ בְּעִבּוּדָתוֹ יִתְבָּרַךְ, הִינֵנוּ וְאֶכְלֶתָ לִפְנֵי ה', רָצָה לֹאמַר שֶׁתִּתְנַהֵּג בְּאֶכִּילָתְךָ שִׁיְהִיָּה הַכֹּל לִפְנֵי הַשֵּׁם, דִּהְיִינוּ בַקִּדְשָׁה. * וּמִפְּרִשׁ הַכְּתוּב מַעֲשֵׂר דִּנְגָה בּו', פָּרוּשׁ שְׁצַרִיךְ הָאָדָם לְדַמּוֹת לַעֲצָמוֹ כְּאִלוֹ אוֹכֵל מַעֲשֵׂר אוֹ בְּכוֹרוֹת קְדָשִׁים, כְּמוֹ שֶׁהָיוּ הַלְוִי וְהַכֹּהֵן אוֹכְלִין בְּפִרְיֹת גְּדוֹל וּבַקִּדְשָׁה גְּדוֹלָה, כֵּן תַעֲשֶׂה שִׁיְהִיָּה דוּמָה בְּעֵינֶיךָ כְּאִלוֹ הוּא תְרוּמָה אוֹ מַעֲשֵׂר. * לְמַעַן תִּלְמַד לִירְאָה ה' בּו', רָצָה לֹאמַר עַל יְדֵי זֶה תִּרְגִּיל אֶת עֲצָמְךָ שֶׁתְּבוֹא לָךְ יִרְאָה שְׁלֵמָה מִהַבּוֹרָא יִתְעַלָּה. *

ובי יִרְבֶּה מִמֶּךָ הַדֶּרֶךְ, רָצָה לֹאמַר אִם רַב הוּא מִמֶּךָ עֲבוּדַת הַבּוֹרָא בְּרוּךְ הוּא, וְתֹאמַר בְּלִבְךָ כִּי לֹא תוֹכֵל שְׂאֵתוֹ, שְׁקִשָּׁה עָלֶיךָ מְאֹד וְהִרְבֵּה בְּעֵינֶיךָ עֲבוּדָתוֹ יִתְבָּרַךְ. אָמַר הַכְּתוּב, תִּדַּע כִּי יִרְחַק מִמֶּךָ הַמָּקוֹם, רָצָה לֹאמַר זֶה הוּא מַחֲמַת שֶׁהַמָּקוֹם בְּרוּךְ הוּא רָחוֹק מִמֶּךָ. אָבֵל מִי שֶׁמִּקְרָב עֲצָמוֹ לְהַבּוֹרָא בְּרוּךְ הוּא עַל יְדֵי מַעֲשָׂיו, אֲזִי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ קְרוֹב אֵלָיו, וְקְרוֹב אֵלֶיךָ הַדֶּבֶר בְּפִיךָ וּבִלְבָבְךָ לַעֲשׂוֹתוֹ (להלן ל' יד), וְכָל אֲשֶׁר תַעֲשֶׂה לַעֲבוּדָתוֹ יִתְבָּרַךְ יִהְיֶה מַעֵט בְּעֵינֶיךָ.

ואמר הַכְּתוּב, מִי שֶׁשְׁקִשָּׁה עָלָיו עֲבוּדָתוֹ יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, אֲזִי זֹאת הָעֲצָה הַיְעוּצָה, * וְנִתְּתָ בְּכֶסֶף, רָצָה לֹאמַר שֶׁתִּתֵּן עֲצָמְךָ אֶל הַכֶּסֶף, שֶׁתִּתֵּן אֶת מַעֲשִׂיךָ עַל יְדֵי הַכֶּסֶף בְּנִתְיָנוּת צְדָקָה. * וְצִרְתָּ חֶכְמָה, פָּרוּשׁ וְתִרְאֶה שֶׁתַּעֲשֶׂה צוּרָה עַל הַכֶּסֶף אֲשֶׁר

חבור ודבקות, על דרך 'הפעם ילוה אישי' כו' (בראשית כט לד). * ואמרו חז"ל ההולך בדרך, רצה לומר בדרך השם יתברך ברוך הוא. ואין עמו לויה, פרוש, ואינו במדרגה זאת להתחבר ולהתדבק במחשבתו כנ"ל. * אל יאמר אעשה כן גם אני, וילמד מהצדיק גמור לבטל חס ושלוש מלמודו, אלא יעסק בתורה תמיד. *

וזהו 'לוייתן זה יצרת לשחק בו' (תהלים קד כו), רצה לומר כנ"ל, שהצדיק נקרא בשם 'לוייתן' לשון חבור ודבקות, * 'זה יצרת' גם שאינו אלא מעולם יצירה, * 'לשחק בו' השם יתברך משחק ומשתעשע עמו מאד. * ועל ידי זה 'כלם אליך ישרונו לתת אכלם בעתו' (שם פסוק כז), שעל ידי הצדיק הזה הקדוש ברוך הוא משפיע לכל העולם. ורצה לומר 'בעתו', כאשר כתבנו מזה במקום אחר (פר' וארא עה"פ וידבר משה), דיש כ"ח עתים שאמר שלמה המלך עליו השלום (קהלת ג ב-ח) י"ד ימין וי"ד שמאל, והצדיק מכניס גם השמאל אל הימין, ועל ידי זה באים רחמים והשפעות גדולות לעולם. * וזהו 'עת לעשות לה' (תהלים קיט קכו), רצה לומר 'עת' הוא הצדיק, שעושה ומכניס כ"ח עתים לעת אחד, לימין כנ"ל. 'לעשות לה', רצה לומר על דרך דאיתא (זוהר ח"ג קיג). כביכול קאלו עשאני. 'הפרו תורתך', רצה לומר הצדיקים קאלו מפרים גזרותיו של הקדוש ברוך הוא, שהוא גזור והצדיק מבטל. *

תקח בידך, דהיינו בידים טהורות מגול ונגבה ושאר דברים אסורים, אזי כשתקח הכסף באפן הנ"ל מיד תעשה עליו צורה קדושה, שתשרה קדשה על הכסף הזה. * והלכת אל המקום אשר יבחר ה' כו', רצה לומר על ידי הכסף הזה תוכל לילך אל המקום אשר יבחר ה' בעבודתו יתברך. * ואז ונתת הכסף ככל אשר תאונה נפשך, רצה לומר אחר שתתנהג עצמך בכסף בקדשה כנ"ל, אז גם אם תתן הכסף בכל תאוות נפשך, בבקר כו' ובכל אשר תשאלי נפשך, רצה לומר שלא יהיו אז התאוות אצלך תאונה ממש מתמדת ועקר, רק כעין שאלה יהיה אצלך, כדבר הנשאל לאדם שהוא מחזיר את השאלה ואינו שלו, כן לא יהיו התאוות אצלו רק כשאלה ותלך ממנו התאונה מיד, וק"ל: *

השומר לה פן תעזב את הלוי כל ימיו על אדמתך (יב טו). נראה לפרש, דאיתא בגמרא (עירובין נד.) ההולך בדרך ואין עמו לויה יעסק בתורה. * ונוכל לומר שרמזו לנו בזה איך לעשות להתנהג ולילך בדרך השם יתברך. דהנה הצדיק גמור והקדוש אשר כל מחשבותיו טהורים צלולים בצחצחות גמור, והולך תמיד בדבקות וקדשה, וגם כשמדבר עם בני אדם נראה כמדבר דברים גשמיים, אבל באמת כל מחשבותיו להבורא ברוך הוא גם בדברים האלו, ועושה יחודים בשעה שפוסק מלמודו, זה נקרא בשם לויה, לשון

שכפיו הקדוש הוא מוריד ומכניע הדינים ומגיחם שלא יהא בהם כח וממתיקם. *

וזהו השמר לך פן תעזב את הלוי, רצה לומר שהכתוב מזהיר את הצדיק שלא יעזב את הלוי, היינו דבקוּתו וחיבורו במחשבותיו הקדושים והטהורים בהבורא ברוך הוא. * כל ימך על אדמתך, רצה לומר כל זמן שאדם בעולם הזה, צריך האדם שמור, ולהתחזק תמיד בדבקות ושלמות בלי הפסק, ולדבק עצמו בדבק טוב כל הימים, אמר: *

וזהו 'שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני' (שיר השירים ב ו), רצה לומר דהצדיקים יש להם כח כנ"ל להכניס השמאל אל הימין, והשמאל והימין הם ברשות הצדיק. * וזהו 'שמאלו תחת לראשי', רצה לומר שהשמאל הוא בא אל העולם העליון הנקרא 'ראשי'. * 'וימינו תחבקני' על ידי זה אני מחבק ומשתעשע עצמי עם הצדיק שהכניס הכל לימין. וזהו 'יבטח כי יגית ירדן אל פיהו' (איוב מ כג), רצה לומר הצדיק שיש לו בטחון גדול על השם יתברך ברוך הוא. * 'יגית ירדן' היינו 'ירד דין'. * 'אל פיהו', פרוש

פרשת שבטים

המעשים רעים שעשו מראה להם היצר הרע שטוב עשו, * וזהו יצר הרע שופטן. *

בינונים זה וזה שופטן, * כמו שאמר התנא כגון אנו בינונים, דהינו שאדם צריך להחזיק עצמו בשני דרכים האלו, להתנפח בקרבו תמיד על מעשיו, שיהיה תמיד לנגד עיניו שהוא בעל חסרון, שמחסר בעבודתו יתברך שמו ואינו יוצא ידי חובתו, בעשותו אחת ממצות ד' יבין וישכיל הטוב ויחשב שלא עשאה ככל

שבטים ושמרים כו' (טז יח). נראה לפרש על דרך דאיתא בגמרא (ברכות סא:): צדיקים יצר טוב שופטן כו'. יש לומר הפרוש, כי כן דרך הצדיקים שיש להם מוכית בקרבם המוכית אותם על כל מעשיהם אשר הם עושים, מוכית אותם על פניהם ומראה להם גם במעשיהם הטובים איך שחסרו ולא עשאו כהלכתן כראוי לעשות להבורא יתעלה, וזהו יצר טוב שופטן. * ולא כן הרשעים, כי נהפך הוא שכל מעשיהם טובים בעיניהם, וגם